

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

**Законопроект за изменение и допълнение
на Кодекса за социално осигуряване**

§ 1. Чл. 6, ал. 1, т.1 се изменя, както следва:

„1. **тринадесет** на сто за фонд "Пенсии" за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., а за работещи при условията на I или II категория труд и за тези по чл. 4, ал. 1, т. 4, както и за следователите по Закона за съдебната власт - 21 на сто”.

§ 2. Чл. 6, ал. 1, т.1 се изменя, както следва:

„2. **седем** на сто за фонд "Пенсии" за лицата, родени след 31 декември 1959г., а за работещи при условията на I или II категория труд и за тези по чл. 4, ал. 1, т. 4, както и за следователите по Закона за съдебната власт - 16 на сто”.

§ 3. Чл. 6, ал. 3, т.8 се изменя, както следва:

„8. от 1 януари **2010г.** осигурителната вноска за фонд "Пенсии" за лицата, родени преди 1 януари 1960г., се разпределя така:

а) **6,5** на сто за сметка на осигуреното лице и **13** на сто за сметка на самоосигуряващото се лице;

б) **6,5** на сто за сметка на осигурителя, а когато лицето работи при условията на I и II категория труд и за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 4, както и за следователите по Закона за съдебната власт - 13 на сто.”

§ 4. Чл. 6, ал. 3, т.9 се изменя, както следва:

„от 1 януари **2010г.** осигурителната вноска за фонд "Пенсии" за лицата, родени след 31 декември 1959г., се разпределя така:

а) **3,5** на сто за сметка на осигуреното лице и **7** на сто за сметка на самоосигуряващото се лице;

б) **3,5** на сто за сметка на осигурителя, а когато лицето работи при условията на I и II категория труд и за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 4, както и за следователите по Закона за съдебната власт - 10,2 на сто.”

§ 5. Чл. 42, ал. 2, изречение второ се изменя, както следва:

„В тези случаи паричното обезщетение не се изплаща на лица, които получават обезщетение за оставане без работа, изплащано по Кодекса на труда, Закона за държавния служител и Закона за висшето образование.”

§ 6. Чл. 42, ал. 2, изречение трето отпада.

§ 7. Чл. 48а. се изменя, както следва:

„Осигурените лица за общо заболяване и майчинство имат право на парично обезщетение за бременност и раждане вместо трудово възнаграждение, ако имат **6** месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск.”

§ 8. Чл. 49, ал. 1, изречение първо се изменя, както следва:

„Дневното парично обезщетение при бременност и раждане се определя в размер на **90** на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху който са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за периода от **6** календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на временната неработоспособност поради бременност и раждане.”

§ 9. Чл. 84, ал. 1 се изменя, както следва:

„(1) Пенсионерът има право на добавка в размер **30 на сто, считано от 01.01.2010г. и 40 на сто, считано от 01.01.2012г.** от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг (съпруга).”

§ 10. Добавя се нова буква „г”, към чл. 157 (1), т.1, както следва:

„г) от **2010г. – 6 на сто**”.

§ 11. Чл. 157, ал. 3 се изменя, както следва:

„От 1 януари **2010г.** вноските за универсални пенсионни фондове се разпределят между осигурителите и осигурените лица, както следва:

1. за сметка на осигуреното лице – **3 на сто**;
2. за сметка на осигурителя – **3 на сто**.”

§ 12. Чл. 170, ал. 1 се изменя, както следва:

„(1) При смърт на осигуреното лице на наследниците, преживелия съпруг, низходящите, възходящите **или роднините по сребрена линия до втора степен**, се изплащат еднократно или разсрочено натрупаните средства по индивидуалната

му партида, като се спазват редът на наследяване и размерът на наследствените дялове, съгласно Закона за наследството”.

Вносители:

Мартин Димитров:

Цветан Костов:

Ваньо Шарков:

МОТИВИ

Основната идея, залегнала в настоящия законопроект, е тази за намаляване на осигурителната тежест. Предлага се това **редуциране** да е **реално с 5 процентни пункта**. Същевременно се увеличава размерът на вноската в т.нар. „втори стълб“ за лица, родени след 31.12.1959г. Увеличението е с един процентен пункт от сегашните 5 процента на 6 процента – положение, което не се е променяло от 2007г. насам.

Данните показват, че извършеното на няколко пъти през последното десетилетие редуциране на осигурителната тежест не се отразява негативно на събираемостта. Същевременно се смята, че по този начин гражданите и бизнеса са били облекчени с около 10 млрд. лева, което от своя страна е имало изключително положителен ефект върху потреблението, заетостта, привличането на чуждестранни инвеститори и в крайна сметка върху националната икономика като цяло.

Високите осигуровки са най-важната причина за укриване на реалните доходи в България. Това води до множество негативни ефекти – пропуснати ползи за бюджета, по-ниски пенсии, разходи на администрацията за проверки и инспекции от една страна, а от друга – разходи както за бизнеса, така и за трудещите се за избягване плащането на осигуровки. Изследване на Световната банка от 2005г. посочва, че осигуровки, които са по-високи от 15% върху заплатата, водят до по-високи разходи за труд в икономиката, насърчават недекларирането на доходи и обезкуражават предлагането на труд. Това от своя страна означава, че по-малка част от изработеното от работещите остава за тях, тоест доходите им са по-ниски от реално постижимото. Ефектът върху работодателите/осигурителите е сходен.

Високите осигуровки обезкуражават хората да работят повече. Когато един човек знае, че ако иска да спазва закона, ще трябва да пожертва повече от 40% от спечеленото (осигуровки и данък) за да се изплати на държавата, стимулите му да работи повече силно намаляват. Той е изправен пред дилемата да работи допълнително часове и да плати високите осигуровки, или да прави нещо друго. Свързаните ефекти от това решение са по-ниски спестявания в икономиката, по-ниски инвестиции, по-малко от възможното предприемачи, които започват бизнес и в крайна сметка пропуснати ползи за националната икономика.

Същевременно трябва да се отбележи, че по-ниските осигуровки ще оставят по-голям разполагаем доход у работниците и служителите, което повишава тяхната покупателна способност и възможността да потребяват стоки и услуги, обложени с косвени данъци (ДДС и акцизи). Това от своя страна би довело до допълнителни

приходи за бюджета. Наред с това – спестените от частния сектор осигуровки водят или до увеличаване на печалбата, или до увеличаване на заплатите – и двете се облагат с данък от 10%, което също неизбежно води до допълнителни приходи в бюджета.

Намаляване на социалноосигурителната тежест би имало **ефект върху всички** в България, като предлаганата от нас формула се отразява положително както на осигурителите, така и на осигурените. Положителният ефект няма да се ограничи до определена група производители или потребители, а ще се усети от всички работещи, както и от работодателите. Не трябва да се пропуска и положителното влияние върху пенсионно-осигурителните дружества, както и потенциалното нарастване на средствата по индивидуални партии, които могат да бъдат и наследявани.

Трябва да се отбележи, че едно редуциране на осигуровките е и ефективен начин за правителството да компенсира гражданите и бизнеса за неизбежното нарастване на нивата на акцизите, заложено в разчетите и на Средносрочната фискална рамка за периода 2010г. – 2013г., като по този начин бъде предотвратено увеличаване на общата данъчна тежест върху българските граждани и фирми.

Намалението на осигуровките и ефектът от повече разполагаем доход за работещите ще има силно **положителни ефекти за пазара на труда**. Един от тях е увеличаване на стимулите за хората в предпенсионна възраст да продължат да работят, избягвайки по този начин ранното пенсиониране, което е проблем за България. На следващо място по-ниските осигуровки ще стимулират някои хора, които са дълготрайни безработни или не участват на пазара на труда, да започнат работа или да стартират бизнес. Това не е маловажно, тъй като в момента у нас има над 1,5 млн. души, които са „икономически неактивни“ (не желаят да работят, не търсят работа, учат, посещават курсове за преквалификация или поради лични причини не работят). Според изследване на Световната банка намалението с 6% на облагането на труда води до нарастване на заетостта с 3% до 4,8%, което е добра причина за намаление на осигуровките за правителството, което декларира, че иска да увеличи участието на хората на пазара на труда.

Осигурителната тежест продължава да бъде най-голямото данъчно бреме върху бизнеса и хората в България. Въпреки намаляването на осигуровките с 6 процентни пункта през 2006г. и с нови 3 процентни пункта през 2007г., общата осигурителна тежест се запазва на нива от порядъка на 33,5% или малко над 1/3 от заработеното от работника. Голямата част от тези 33,5% се заплащат от работодателя и на практика остават „скрити“ за работника/служителя, тъй като не се отразяват директно във фиша за заплатата. Въпреки това в крайна сметка тези осигурителни вноски са част от разходите за труд на работодателя, което означава,

че реално цялата осигурителна тежест се поема от самия работник. При едни и същи разходи за труд на бизнеса, по-ниските осигуровки биха означавали по-високи заплати, тоест повече пари на разположение за трудещите се.

Твърде вероятно е да се появят допълнителни динамични ефекти в резултат на намалението на осигуровките. При предишни намаления се проявиха такива – по-голяма събираемост, по-ниска безработица, по-малко сива икономика, по-висока заетост. Възможно е да се проявят и по-силни динамични ефекти – както при данъка върху печалбата. През 2007г. ставката на корпоративния данък беше намалена до 10% и въпреки това приходите от него не намаляха, а точно обратното – увеличиха се рекордно. На практика, през 2008г. при 10% данък печалба за фирмите бюджетът има повече приходи от този данък отколкото когато данъкът беше над 30%. Ако осигуровките се намалят достатъчно, и при тях най-вероятно ще се повтори подобен ефект.

Социалните осигуровки като вид данък, когато са твърде високи, водят до изкривявания и свръхданъчно бреме, което променя стимулите в икономиката. Наличието на относително голям сив пазар на труда в България и практиката да не се декларират реалните доходи показва, че за работещите връзката „бъдещи пенсии-осигуровки” е слаба и за тях по-големият разполагаем доход сега има по-голяма ползност от очакваното увеличение на пенсията в резултат от плащането на пълния размер на осигуровките.

Ако трябва да обобщим. Относително високото облагане на труда има следните ефекти върху икономиката: разрастване на неформалния сектор, по-високи разходи за труд и по-нисък разполагаем доход за работещите. Последиците се изразяват в по-висока безработица, по-ниска производителност на труда, по-ниски инвестиции и спестявания в икономиката, и в крайна сметка водят до по-нисък икономически растеж.

Проучване от 2009г. със съавтор настоящия вицепремиер и финансов министър, г-н С. Дянков, стига до извода, че намаляването на осигурителната тежест ще намали безработицата или в най-лошия случай ще има превантивен ефект спрямо увеличаването ѝ.

С настоящия законопроект предлагаме промени и в редица други текстове на Кодекса за социално осигуряване. В сегашния си вид КСО съдържа две големи противоречия, които съответно засягат две от значимите социално-рискови групи. Касае се за бременните жени/майките и лицата с увреждания/пенсионерите. Тези противоречия произтичат от разпоредбите на чл. 40, ал. 1 и чл. 41, ал. 1, от една страна и чл. 48а и чл. 49, ал. 1 – от друга. Поради тази причина **предлагаме съкращаване на сроковете по чл. 48а и чл. 49, ал. 1 от сегашните**

12 месеца „осигурителен стаж”, съответно „внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство” – **на 6 месеца, в съответствие с чл. 40 и чл. 41.**

Въпросната промяна е в сила от 01.01.2009 г. и тогавашните управляващи с гордост обявиха повишаването на срока на обезщетението от 270 на 410 календарни дни, но в повечето случаи получения общ размер на обезщетението е в ущърб на бенефициента. Понастоящем бременните жени търсят начин за допълнително социално осигуряване чрез втори фиктивен трудов договор, в случаите когато това е възможно (например държавните и общински служители нямат това право), и рязко се покачват разходите за социално осигуряване на тези лица.

Чл. 48 и чл. 49 е в разрез с чл. 40 и чл. 41. Не може в общия случай обезщетението за временна неработоспособност /болнични/ да се предоставя според изискванията за 6 месеца общ осигурителен стаж и да се изчислява върху осигурителния доход 6 месеца назад, а специфичната група бременни/майки на новородени деца да се третира при по-неблагоприятни условия, а именно изискване за 12 месеца общ осигурителен стаж и обезщетението да се изчислява върху осигурителния доход за 12 месеца назад.

Считаме, че когато говорим за политика по насърчаване на раждаемостта, е абсолютно неоснователно привидно да е налице действие, което да облагодетелства майката, но всъщност да е в неин ущърб, да не говорим, че с **това изключение от общото правило** за 6 месеца осигурителен стаж като осигурени за съответния риск и изчисляване на обезщетенията върху дохода през последните 6 месеца, предхождащ месеца на възникване на риска е налице **дискриминация** на бременната жена/майката.

Всички знаем за относително големия процент сив сектор в икономиката, както и за факта, че осигуровките най-често са върху прага за заеманата длъжност. Наред с това заплащането на жените като цяло е по-ниско от това на мъжете.

Често бременните/майките на новородени нямат и не могат да придобият необходимия към момента 12 месеца общ осигурителен доход, съответно не могат да получат обезщетението по реда на чл. 48 и чл. 49. Този проблем не би съществувал, ако основанието за предоставяне на обезщетение е 6 месеца общ осигурителен стаж.

В случая с чл. 42, ал. 2 имаме **дискриминация спрямо лицата с увреждания**, които получават пенсия поради общо заболяване. Всъщност въпросната разпоредба е **дискриминационна спрямо всички пенсионери**, защото тези лица са били осигурени по общия ред за всички осигурителни случаи, но

биват лишавани от правото да получат съответното обезщетение поради получаване на пенсия, която са получавали и докато са се трудили, без това да има някакво негативно измерение спрямо дохода им. Но когато трябва да получат обезщетение от осигурителя, то им се отказва с мотива получаване на пенсия.

При чл. 42, ал. 2 **получаването на пенсия не може да бъде основание за отказ за получаване на обезщетение за временна неработоспособност**, при положение че лицето е било осигурено за всички осигурителни случаи и по реда на чл. 40 и чл. 41 има право на това обезщетение.

По отношение на другата засегната от чл. 42, ал. 2 група – лицата получаващи обезщетение за безработица, прекратяването на обезщетението за безработица и получаването на съответното обезщетение поради временна неработоспособност е регламентирано в Глава четвърта. "А" ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА от КСО, или на безработното лице се прекратява обезщетението за безработица и за срока на болничните се изплаща обезщетение за временна неработоспособност, което най-често е в значително по-голям размер.

Но тъй като правото на пенсия е неотменимо, лицата, получаващи пенсия, биват лишени от правото си на обезщетение за временна неработоспособност конкретно в случая по чл. 42, ал. 2.

Наред с това, смятаме, че т.нар. **вдовишка надбавка** (по чл. 84, ал. 1) следва да бъде увеличена с оглед подобряване жизнения статус на една от най-уязвимите социални групи – самотните хора в пенсионна възраст.

Предлагаме и промяна на чл. 170, ал. 1 с оглед включването на **допълнителна група наследници** – роднини по съребрена линия до втора степен, т.е. братя и сестри. Считаме, че до момента тази група наследници е била несправедливо изключвана.

Вносител:

Мартин Димитров

Цветан Костов

Ваньо Шарков